

ВІДГУК

**офіційного опонента д.ю.н., професора Олега Олександровича Губанова
на дисертацію Андрія Миколайовича Анохіна на тему
«Дорожньо-транспортна пригода як об'єкт адміністративно-правового
регулювання», що подана на здобуття наукового ступеня доктора
юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дослідження. Сучасний стан теоретико-методологічних та правових засад профілактики ДТП та запобігання їм в Україні потребує наукового узагальнення та удосконалення з огляду на системні недоліки національного законодавства, реальні проблеми, які виникають в процесі його реалізації та застосування, а також необхідність адаптації національного законодавства до норм та принципів права ЄС.

Національний курс на системне та докорінне реформування адміністративного законодавства у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху мобілізує наукове співтовариство до критичного та конструктивного осмислення правового регулювання питань використання інструментарію діяльності органів публічної адміністрації, насамперед, за напрямками, які мають ключове значення для виконання завдань із сприяння забезпечення безпеки дорожнього руху, профілактиці ДТП та запобігання їм. Видається очевидним те, що адміністративно-правове фундаментальне наукове дослідження докторського рівня, яке вирізняється комплексним характером, присвячується пошуку оригінальних та дієвих шляхів вирішення питань правового регулювання найбільш проблемних та багатогранних суспільних відносин, поєднує спрямованість та формулювання як наукомістких теоретико-правових положень, так й інноваційних практичних рекомендацій, а також ґрунтується на новітніх здобутках доктрини адміністративного права, характеризується значною актуальністю та має велике значення для подальшого розвитку теорії, нормативно-правового підґрунтя та практики

забезпечення безпеки дорожнього руху, профілактики ДТП та запобігання їм, провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення дорожнього руху.

Яскравою тенденцією, яка простежується у міжнародних рекомендаціях з питань профілактики ДТП та запобігання їм, а також у вітчизняних урядових стратегічних програмних документах, матеріалах наукових досліджень та аналітичних публікаціях, присвячених перспективам вдосконалення механізму забезпечення безпеки дорожнього руху, є визначення одним з найбільш важливих напрямів наближення національного адміністративного законодавства у сфері регулювання дорожнього руху до норм та принципів права ЄС, а також удосконалення правил та процедур провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, їх автоматизації, яким приділена увага у наукових положеннях, висновках та рекомендаціях дисертації здобувача. Зокрема, у дисертації детально та ґрунтовно опрацьовуються теоретичні аспекти та визначаються перспективи вдосконалення механізму забезпечення безпеки дорожнього руху, заходів профілактики ДТП та запобігання їм, процесу адміністративного розслідування ДТП. Неспростовне теоретичне та практико-прикладне значення мають досліджені у дисертації теоретико-методологічні та правові засади провадження у справах про адміністративні правопорушення та судового розгляду справ вказаної категорії, а також актуальні напрями удосконалення адміністративного та адміністративно-деліктного законодавства України.

Обґрунтованість та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується, зокрема, тим, що вони є результатом неупередженого та багатостороннього осмислення явищ та процесів, що охоплюються предметом дослідження, яке спирається на широкий та продуктивний джерелознавчий аналіз, використання правильного поєднання методів наукового пізнання та прагнення здобувача запропонувати новий погляд на дійсну та належну організацію та функціонування цих явищ та

процесів. Окремо слід відзначити широке охоплення та детальне опрацювання міжнародних стандартів, нормативно-правових актів зарубіжних країн та наукових праць зарубіжних вчених. Зокрема, здобувачем досліджений досвід країн із найбільш розвиненим адміністративним законодавством у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, інституційною системою публічного адміністрування у даній сфері суспільних відносин (досвід Сполучених Штатів Америки, Японської Держави, країн Європейського Союзу та інших цивілізованих держав у сфері профілактики ДТП та запобігання їм) для визначення нормативно-правових та організаційних рішень для системного вдосконалення національного законодавства, зокрема у тій його частині, що стосується організації, принципів та порядку діяльності органів публічної адміністрації у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, здійснення ними заходів щодо профілактики ДТП та запобігання їм, провадження у справах про адміністративні правопорушення та судового розгляду вказаних справ тощо для запровадження відповідного інструментарію на національному рівні з урахуванням національних правових традицій та звичаїв, особливостей правосвідомості та правової культури громадян України. Разом із тим напрями дослідження цілком узгоджуються із сучасними векторами розвитку теорії та практики забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до доробку доктрини адміністративного права та положень урядових документів про концептуальні засади реформування адміністративного та адміністративно-деліктного законодавства.

Оцінивши обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації здобувача, слід визнати, що значна наукова цінність властива теоретичним міркуванням здобувача про те, що ключовим та пріоритетним напрямом удосконалення публічного адміністрування у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є автоматизація та цифровізація відповідних суспільних відносин, що дозволяє мінімізувати корупційні

фактори, оптимізувати механізм керування дорожнім рухом, забезпечити об'єктивне провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Натомість, за справедливим твердженням автора запозичення досвіду зарубіжних країн у вказаній сфері суспільних відносин без наукового обґрунтування та урахування особливостей національних традицій, правосвідомості та правової культури не здатне вирішити ключові проблеми забезпечення безпеки дорожнього руху та профілактики дорожньо-транспортних пригод в Україні (ст. 250 дисертації).

Значним внеском у наукову дискусію з цього питання є висновок автора про те, що запозичення та впровадження в національне законодавство та юридичну практику заслуговує позитивний досвід встановлення жорстких санкцій за грубі порушення Правил дорожнього руху в Японській Державі, що передбачають не тільки штрафи, але й позбавлення волі, зокрема, за проїзд на червоний сигнал світлофору, управління транспортним засобом у стані алкогольного чи іншого сп'яніння тощо, адже такі адміністративні правопорушення фактично межують зі злочином, передбаченим ст. 286 КК України, тому потребують суттєвого посилення адміністративної відповідальності за їх вчинення.

Також заслуговує на увагу позиція автора щодо доцільності запозичення та впровадження в національне законодавство та юридичну практику позитивного досвіду Об'єднаних Арабських Еміратів щодо застосування можливостей штучного інтелекту для профілактики та запобігання ДТП, досвіду використання водіями в Японській Державі спеціальних технічних засобів автоматичного гальмування у випадку загрози зіткнення автомобілів, а також позитивного досвіду розвитку транспортної інфраструктури в Японії, зокрема залізничного сполучення між передмістями та містами, що стимулює водіїв до відмови від використання автомобіля та активного користування громадським транспортом.

Крім того, в роботі справедливо відзначено, що поширення та застосування можливостей штучного інтелекту, а також автоматизованих

систем гальмування, автоматичного контролю смуги руху та інших інноваційних засобів забезпечення безпеки дорожнього руху потребує належного адміністративно-правового врегулювання на рівні законів та підзаконних нормативно-правових актів (ст. 259-260 дисертації).

Варто відзначити також слушність рекомендацій здобувача щодо вдосконалення юридичної конструкції гіпотези, диспозиції та санкції ст. 124 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме, доповнення ст. 124 Кодексу України про адміністративні правопорушення частиною другою, якою будуть передбачені такі кваліфікуючі ознаки, як вчинення зазначеного правопорушення повторно протягом року, порушення правил дорожнього руху, що спричинило легкі тілесні ушкодження іншим учасникам дорожнього руху. Відповідно, у санкції частини другої цієї норми автором цілком слушно пропонується встановити посилену адміністративну відповідальність за вчинення зазначеного правопорушення за наявності кваліфікуючих ознак – штраф у розмірі не менше п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від трьох до десяти років.

Рациональною є також пропозиція автора щодо необхідності посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 122 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка встановлює відповідальність за перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більше ніж на п'ятдесят кілометрів на годину (що є однією з найбільш поширених причин ДТП); зокрема, з метою належного правовиховного та превентивного впливу на правосвідомість водіїв слушно пропонується збільшити розмір штрафу за вчинення зазначеного адміністративного правопорушення зі ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Також об'єктивною є сформульована в роботі потреба криміналізації правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачених ст. 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

зокрема, за керування транспортним засобом у стані сп'яніння, незалежно від настання чи ненастання суспільно небезпечних наслідків, в роботі слушно пропонується встановити кримінальну відповідальність та відповідне кримінальне правопорушення віднести до категорії злочинів (а не кримінальних проступків) з можливістю призначення винній особі покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк з метою дієвого впливу на правосвідомість учасників дорожнього руху (ст. 341-342 дисертації).

Відзначаються належною обґрунтованістю та потенційним позитивним значенням для практики забезпечення безпеки дорожнього руху, профілактики ДТП та запобігання їм, й інші наукові положення, висновки та рекомендації здобувача, передусім ті, що стосуються актуальних та проблемних питань забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні (підрозділ 4.2 дисертації). Суттєве теоретичне та практичне значення має й висновок про те, що актуальним напрямом удосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є прийняття нової редакції Правил дорожнього руху, в яких окремий розділ буде присвячено інноваційним засобам профілактики та запобігання ДТП, серед яких: автоматизовані системи керування дорожнім рухом; автоматичні обмежувачі швидкості руху, системи розпізнавання обличчя водіїв та інших учасників дорожнього руху (частота та щільність їх розміщення, вимоги до технічних характеристик, обслуговування, порядку зняття та зберігання інформації тощо), засоби розділення смуг руху (амортизаційні троси, щити, гумові стовпчики тощо), механічні обмеження швидкості транспортних засобів (штучні пагорби, дорожні нерівності), а також автоматизовані системи перекриття дорожнього руху на перехрестях (висувні огорожі, бар'єри, болларди), які автоматично перекривають дорогу, коли виникає аварійна ситуація або вмикається забороняючий, червоний сигнал світлофору (ст. 327 дисертації).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для розроблення актуальних напрямів удосконалення теоретико-методологічних і правових засад функціонування механізму забезпечення безпеки дорожнього руху, класифікації та деталізації адміністративно-правових та інших засобів розслідування, профілактики ДТП й запобігання їм, а також для вивчення відповідних правових механізмів на загальнотеоретичному рівні й у межах інших галузей права;

– *правотворчій діяльності* – для розроблення пропозицій щодо внесення змін до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також розроблення та прийняття нової редакції Правил дорожнього руху;

– *правозастосовній діяльності* – для поліпшення й удосконалення практики забезпечення безпеки дорожнього руху, а також адміністративної практики профілактики ДТП та запобігання їм у діяльності органів публічної адміністрації в особі Національної поліції України та служб безпеки дорожнього руху;

– *навчальному процесі* – для підготовки підручників, посібників та інших навчально-методичних матеріалів зі спеціальностей «Адміністративне право», «Адміністративно-процесуальне право України», «Судові та правоохоронні органи України», а також під час викладання відповідних дисциплін.

Повнота викладення матеріалів в публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення й результати дисертації відображені в 1 одноосібній монографії, 21 науковій статті, з яких 3 статті опубліковані в наукових зарубіжних виданнях, що включені до наукометричних баз Scopus і Web of Science, та 18 статей – у періодичних виданнях України, що визнані як фахові з юридичних

дисциплін, а також у 10 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Разом з тим, при тому, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертації свідчать про її належний науковий рівень, у ній має місце декілька малозначних недоліків та невикористаних можливостей для досягнення ще більш високих показників якості дослідження.

1. Дискусійною є пропозиція здобувача щодо регламентації в новій редакції Правил дорожнього руху обов'язку власників нових автомобілів встановлювати на транспортні засоби та використовувати автоматизовані системи контролю швидкості, напрямку руху, дистанції між автомобілями та іншими перешкодами, а також автоматизовані системи виявлення стану сп'яніння, рівня стресу (втоми) у водія (ст. 310-311 дисертації). Практична реалізація такої пропозиції буде означати порушення принципу рівності всіх перед законом, адже власники «старих» автомобілів та інших транспортних засобів не будуть мати такого обов'язку, адже навіть за наявності відповідного нормативного припису вони не зможуть його реалізувати з технічних причин.

2. Потребує уточнення пропозиція здобувача щодо необхідності в новій редакції Правил дорожнього руху приділити окрему увагу транспортним засобам із вбудованим автопілотом, який повністю замінить водія і дозволить організувати дорожній рух засобами штучного інтелекту. Так, на думку автора, в перспективі саме інтегрована в глобальну мережу автоматизована система управління транспортними засобами дозволить забезпечити максимальну безпеку дорожнього руху, коли за допомогою технології штучного інтелекту буде контролюватися рух кожного транспортного засобу, за необхідності буде відбуватись автоматичне обмеження швидкості руху, перекриття руху на певній ділянці автомагістралі чи в межах населеного пункту тощо. Проте, виникає питання, наскільки близькою є така

перспектива та чи відмовиться більшість водіїв від задоволення самостійно керувати транспортним засобом?

3. Дискусійною є пропозиція здобувача щодо удосконалення адміністративного законодавства у сфері безпеки дорожнього руху шляхом розробки та прийняття Закону України «Про використання технології штучного інтелекту у сфері правоохоронної діяльності та оборони», яким буде врегульовано, у тому числі, використання технології штучного інтелекту у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Зазначені питання мають здебільшого технічний характер та можуть бути врегульовані на рівні підзаконних, відомчих нормативно-правових актів.

4. В роботі не оформлені за правилами юридичної техніки конкретні пропозиції щодо внесення змін до чинного адміністративно-деліктного законодавства, а також підзаконних, відомчих нормативно-правових актів, на необхідності удосконалення яких наголошує здобувач. Дисертація містить лише концептуальні напрями реформування національного законодавства у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

5. В дисертаційному дослідженні неоднократно наведені статистичні дані щодо кількості ДТП, їх причин та наслідків, проте відсутні результати репрезентативних соціологічних досліджень, зокрема, щодо ставлення громадян до тих чи інших інновацій у сфері профілактики ДТП та запобігання їм. Враховуючи складність та важливість доктринального дослідження ДТП як об'єкту адміністративно-правового регулювання, в процесі науково пошуку було б доцільно провести власне соціологічне дослідження, яке б дозволило автору виявити актуальні проблеми (з точки зору різних соціальних груп) у сфері правового забезпечення та адміністрування безпеки дорожнього руху, а також виявити відповідні тенденції у зміні ставлення громадян до суб'єктів владних повноважень, які здійснюють регулювання дорожнього руху та притягнення до адміністративної відповідальності порушників Правил дорожнього руху, до рівня корупції у даній сфері суспільних відносин тощо.

Разом із тим, вищевикладене жодною мірою не заперечує те, що дисертація Анохіна Андрія Миколайовича на тему «Дорожньо-транспортна пригода як об'єкт адміністративно-правового регулювання» є прикладом наукового дослідження, яке виконане автором особисто, характеризується достатньою завершеністю та єдністю змісту, вирізняється науковими результатами, що мають очевидну наукову новизну, неспростовне теоретичне та практичне значення, а також є концептуальними знаннями науки про адміністративне та адміністративно-деліктне право.

Висновок. Таким чином, дисертація на тему «Дорожньо-транспортна пригода як об'єкт адміністративно-правового регулювання» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, які забезпечують розв'язання важливих теоретичних та прикладних проблем загальнонаціонального значення, повною мірою відповідає п.п. 7, 8, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її автор – Анохін Андрій Миколайович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доцент кафедри службового та медичного права

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

д.ю.н., професор

О.О. Губанов

